Nepředmětnost

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

2004

jedná se o část původního dokumentu:

2004

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 9. 2. 2004

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 9. 2. 2004

Nepředmětnost

Každé slovo je jen poukazem k významu, a ten je rozhodující. Významů je neskonale víc než slov, takže je běžné, že jedno slovo má mnoho významů, a to nejen v případě tzv. homonym. Někdy se jeví jako užitečné přidělit různým (ale důležitým) významům samostatné slovo (název). To pak dělá těžkosti těm, kdo novou terminologii ještě neznají. V našem případě je důležité rozlišovat několik zásadních významů slova „předmět“; jen pak mohou slova jako „nepředmět“ a „nepředmětnost“ dávat jasný smysl. Pokud máme na mysli pouze fenomén intencionality (nebo dokonce jen intencionality myšlení), pak zůstáváme v rámci intencionálního vztahu k něčemu, co není součástí tohoto vztahu. Ale protože cílem našeho důrazu na nepředmětnost není kritika intencionálního vztahování (ta zůstává je cílem druhotným), nýbrž rozlišování charakteru toho, na co je intencionální vztah zaměřen, k čemu směřuje, ale co sám nevytváří ani nezakládá. Patočka má za to, že tento problém znali už staří Řekové, totiž tím, že se filosoficky zabývali tím, co nemůže být předmětem smyslů, tedy co je v tomto smyslu „ne-předmětem“ (1973-74). A protože v tomto smyslu Platónovy ideje jsou smyslům nepřístupné, má Patočka za to, že Platón jako první „stvořil toto ‚nepředmětné‘ jako oddělenou nadsmyslnou říši“ (FČ 1990, č. 1-2, s. 11). To je však z perspektivy mého chápání „předmětu“ zcela převrácené: to, co je tzv. „předmětem“ smyslů není vlastně nikdy skutečný předmět, nýbrž je to dění, proměnlivost, a to především událostné dění, které spočívá v uskutečňování toho, co „ještě není“ a podržování něčeho z toho, co „už není“: a toto „ještě ne“ (a v jistém smyslu také „už ne“) je pro mne ne-předmět. Naproti tomu Platón s neproměnností indikuje ideám zároveň jejich předmětnost. Smysly v tom nemají rozhodující, nýbrž jen druhotnou úlohu: „předmětem“ smyslů může být jen to, co je hic et nunc, jen aktuální, lépe momentální stav. (O „smyslech“ se ovšem mluví právě jako o tom, co nám zprostředkuje nějakou ‚smysluplnost‘, a ta je možná jen v kontextu prostorovém i časovém. To znamená, že už tady je nějaká chyba, a to už u Řeků (s jejich chápáním THEORIA), a Patočka neprávem interpretuje „ideje“ jako „ne-předměty“. Právě naopak: Platónovy ideje jsou koncipovány obdobně jako Thaletův trojúhelník nebo Pythagorova čísla, tj. jak neměnné intencionální předměty – ale „předměty“ v ‚ontologickém‘ smyslu.

(Písek, 040209-1.)